

چگونه توانستیم مهارت روان خوانی دانش آموز را در درس فارسی بهبود ببخشیم

نازنین دهقان^۱، بهناز دهقان^۲

^۱ کارشناسی، آموزش ابتدایی، دانشگاه فرهنگیان پردیس شهید هاشمی نژاد مشهد

اداره آموزش و پرورش شهرستان گناباد، آموزشگاه صمدی

dehghan8080@gmail.com

09300781075

^۲ کارشناسی ارشد، آموزش زبان انگلیسی، دانشگاه پیام نور شعبه تهران جنوب

اداره آموزش و پرورش شهرستان بجستان، آموزشگاه مسرور یونسی

dehghan.110110@gmail.com

09156926690

چکیده:

یکی از شایع ترین اختلالات مرتبط با یادگیری اختلال خواندن است که بروز آن هیچ ارتباطی با سطح و بهره هوشی کودکان ندارد و خانواده ها می توانند با متد های درمانی آن را بهبود بخشند، به طوری که کودک به راحتی به مسیر طبیعی رشد برگردد. از جمله راهکار هایی که برای رفع مشکلات خواندن استفاده می شود بازی برای توضیح روابط بین کلمات است. مطالعه والدین و کمک آن ها هم بسیار مؤثر است. به کارگیری از وسایل ارتباط جمعی و کتاب های مصور هم به ما کمک می کنند. هدف از پژوهش حاضر این بود که مشکل خواندن دانش آموز پایه پنجم را رفع کرده و مهارت خواندن را در او تقویت کنیم. برای این کار از اقدام پژوهی استفاده شد و برای گردآوری اطلاعات از روش های مشاهده با حضور در کلاس مصاحبه با مدیر و مادر دانش آموز و آزمون خواندن متن استفاده شد. بعد از چهار جلسه کار و تمرین با دانش آموز متوجه شدیم کمی بهتر شده است ولی برای اینگونه اختلالات این تعداد جلسات بسیار کم است. نتایج ما نشان داد او از پایه مشکل دارد و بعضی از حروف را در کنار هم نمی شناسد و کند خوانی او به این خاطر است.

واژگان کلیدی: اختلال یادگیری، کند خوانی، مشکلات خواندن

۱- مقدمه: (مقدمه، بیان مسئله، ضرورت، بیان اهداف، سوالات پژوهش، پیشینه پژوهش - مبانی نظری)

مقدمه

یکی از اساسی ترین مشکلاتی که کودکان با آن روبرو هستند ناتوانی خواندن است. و بدون شک هر معلمی در طول سال با چنین دانش آموزانی روبرو می شود. در گذشته این گروه از دانش آموزان که در خواندن مشکل داشتند را در شمار عقب ماندگان ذهنی قرار می دادند ولی بعد با پیشرفت علم متوجه شدند ضعف یک فرایند ذهنی است که می توان آن را در طول زمان حل کرد. نارسا خوانی به هرگونه ناتوانی و کند خوانی اطلاق می شود که

به خاطر آن دانش آموز از بقیه همسالانش عقب می ماند و روی اعتماد به نفس و آینده او تأثیر گذار است و دچار خودپنداره منفی می شود برای رفع مشکل این گونه دانش آموزان خود معلم یا فردی که سعی در حل مشکل دارد باید مطالعه و توان کافی را داشته باشد تا با مهارت و کارهای خاص خود در طی زمان کوتاه یا بلند با توجه به سطح توان دانش آموز داشته باشد. خوب خواندن باعث می شود در همه دروس پیشرفت کنند و اعتماد به نفس آن ها افزایش پیدا می کند تا در جامعه نقش پررنگی داشته باشند زیرا خواندن نوعی مهارت ابزاری است که از آن برای انجام کارهای دیگر استفاده می شود مثل خواندن سر در معازنه ها رمان و شعر برای سرگرمی و صفحات اینترنت برای بهره گیری از اخبار و دانش روز و ... نیازمند خوب خواندن هستند.

بیان مسئله

در طی سال تحصیلی متوجه ضعف یکی از دانش آموزان در روخوانی شدم. کسره را در کلمات رعایت نمی کرد و در تفکیک انواع مختلف تلفظ نشانه "ه" عاجز بود. او کلمات را مقطع بیان می کرد و کندخوانی شدید داشت. تصمیم گرفتم تا این مشکل را حل کنم. متوجه شدم کمبود اعتماد به نفس و مشکلات دیگر این دانش آموز مربوط به خواندن است پس تصمیم به حل مشکل گرفتم تا دانش آموز بتواند بهتر، با اشتباهات کمتر و سرعت بیشتری بخواند و اعتماد به نفسش افزایش پیدا کند.

ضرورت اقدام پژوهی

چرا روان خوانی برای دانش آموزان ابتدایی مهم است و سعی در بهبود آن در دانش آموز داریم؟ بخش عمده ای از نیاز بشر امروز به وسیله خواندن برطرف می شود. به همین دلیل است که مهمترین بخش آموزشی و ابتدای راه تحصیل سواد در سیستم های آموزشی همه کشورهای دنیا خواندن و نوشتن است. در حقیقت به وسیله خواندن است که ما می توانیم علوم مختلف را فرا بگیریم. خواندن یکی از مهمترین و البته ابتدایی ترین مهارت هایی است که یک فرد با شروع آموزش رسمی آن را فرا میگیرد. کسب این مهارت برای دانش آموزان پایه های ابتدایی راهی برای یادگیری و فهم سایر علوم در سالهای بالاتر است. در حقیقت خواندن از مهمترین مهارتهای پایه ای برای رشد توانایی های درونی کودک است. به دلیل همین اهمیت است که محققان بسیاری روی این مقوله تمرکز کرده و در مورد آن تحقیق کرده اند.

مهارت خواندن در کودکان همانند دیگر مهارت ها دارای توالی و طبقه بندی است. بنابراین ممکن است استعداد درونی دانش آموزان در یادگیری آن مهارت متفاوت باشد. تحول مهارت های زبانی، سخن گفتن، گوش دادن، تحول مفهوم و تفکر شناختی، همخوانی میان اصوات و نمادهای بینایی، شناخت کلمات، درک و فهم مطالب از جمله مهارت های اساسی است که در فرآیند یادگیری خواندن مورد نیاز دانش آموز است. با این وجود برخی از دانش آموزان با وجود بستر مناسب و برخورداری از هوش بالا و همچنین سلامت کامل جسمی و روانی قادر به یادگیری حروف و کلمات نیستند. برای این که بتوان مشکل دانش آموز در خواندن را برطرف کرد باید اشتباهات او در زمان خواندن را به خوبی بررسی کرد تا بتوان راهکارهای مناسب برای حل مشکل او ارائه کرد.

اختلال در یادگیری خواندن نام این مشکل رایج در میان دانش آموزان دبستانی است. به این ترتیب دانش آموز نه تنها در روخوانی، بلکه در یادگیری و درک مفهوم کلمات در سایر علوم نیز با مشکل مواجه خواهد شد. این مسئله می تواند عامل اصلی افت تحصیلی دانش آموزان باشد.

با توجه به توضیحات داده شده و اهمیت این مسئله، ما تصمیم گرفتیم که مشکل روان خوانی دانش آموز را بهبود ببخشیم.

پیشینه و مبانی نظری اقدام پژوهی

در نظام آموزشی ایران، آموزش خواندن به طور خاص در کتب فارسی دوره ابتدایی پایه های اول تا ششم مورد توجه قرار گرفته است. سیر فرایند خواندن در کتاب فارسی دوره ابتدایی بدینگونه است که در اولین سطح به روخوانی و آموزش مهارت بازشناسی دیداری عناصر زبانی توجه شده است. در روخوانی/ روان خوانی سه عامل درست خوانی/ صحت، تندخوانی/ سرعت و رعایت لحن و آهنگ متن با توجه به شرایط موجود مهم هستند (سراج و همکاران، ۱۴۰۰).

از دیدگاه شناختی، یادگیری خواندن مستلزم تسلط بر دو فرایند است: فرایندهای که شامل بازشناسی دیداری عناصر زبانی اعم از حروف، کلمه ها و جمله های واژگانی که مسئول درک معنای عناصر زبانی و روابط معنایی موجود زبان و فرایندهای درک متن بین آنهاست، که در نهایت به درک پیام جمله و متن منجر میشود (زندى، ۱۳۸۴، ص ۹۹).

وظیفه اصلی یادگیرنده برای روان خوانی، کشف چگونگی انطباق دادن شکل نوشتاری با زبان گفتاری خود است. این مدل شناختی، خواندن را مستلزم شناخت واژه و درک زبان می داند که به اعتقاد اسماعیلی و متقی زاده (۱۳۹۶، ص ۱۰۲) یکی از مهم ترین نیازهای یادگیرندگان زبان به شمار می آید.

فعالیت های مربوط به خواندن در کتب فارسی پنجم شامل فعالیت های روخوانی و درک متن است. تکالیف مربوط به روخوانی شامل متن درس، شعرهای بخوان و حفظ کن، متن های بخوان و بیندیش و متن های مثل و حکایت هستند. در فعالیت های مربوط به درک متن تکالیفی چون درست و نادرست در انتهای متن، درک مطلب در انتهای درس، درک و دریافت در انتهای بخوان و بیندیش، فعالیت های تکمیلی کتاب نوشتاری، واژه آموزی، بیاموز و بگو هستند. تکرار این فعالیت ها باعث آشنایی چشم دانش آموز با کلمات جدید شده و به مرور موجب روان خوانی و تند خوانی می شود (متقی زاده و همکاران، ۱۳۹۷).

اهداف اقدام پژوهی

هدف کلی

- بهبود روان خوانی دانش آموز در درس فارسی

اهداف جزئی

- برطرف کردن مشکل کمبود اعتماد به نفس دانش آموز
- افزایش انگیزه دانش آموز
- تقویت روحیه جمعی و همکاری با دوستان در دانش آموز
- رفع کمرویی در دانش آموز

سوالات اقدام پژوهی

- دلایل ضعف دانش آموز در روان خوانی چیست؟
- چگونه می توان در بهبود روان خوانی به دانش آموز کمک کرد؟
- آیا مشکل در روان خوانی باعث کمرویی دانش آموز شده است؟

۲- توصیف وضع موجود :

این جانب نازنین دهقان در دبستان صمدی مشغول به خدمت می باشم. سال تاسیس این آموزشگاه ۱۳۸۵ می باشد و کاربری فضای آن آموزشی است. نوع مالکیت آن دولتی و جنسیت دانش آموزان این آموزشگاه دخترانه می باشد. دبستان صمدی با نمای آجری در شهرستان گناباد خیابان آموزش، آموزش ۳ واقع شده است. این مدرسه دارای ۱۰ اتاق است که شامل کتابخانه، دفتر مدیر، آبدارخانه، اتاق مشاوره و بهداشت و کلاس های هر پایه می شود. نماز خانه این مدرسه در گوشه ی حیاط واقع شده است و مدرسه فاقد آزمایشگاه می باشد.

کلاس پنجم دبستان صمدی کلاسی با ۲۹ دانش آموز است. در بین این آموزان با توجه به مشاهدات، ۲ نفر از دانش آموزان در روان خوانی مشکل دارند. یکی از این دانش آموزان با نام مستعار حدیث است که در روان خوانی ضعف دارد و این ضعف باعث به وجود آوردن دیگر مشکلات برای او شده است. برای مثال حدیث در حین خواندن کتاب فارسی متن کتاب را با مکث می خواند و جملات را کند و بریده بریده ادا می کند همچنین گاهی اوقات برخی از کلمات را اشتباه می خواند و آنها را کوتاه می کند.

مکث دانش آموز در خواندن در کلاس باعث بیشتر گرفته شدن وقت کلاس، کم شدن اعتماد به نفس او در برابر معلم و دوستانش می شود که معلم و مادر و پدر او باید برای این کار تلاش کنند از جمله کار کردن بیشتر با دانش آموز، خواندن کتاب های مختلف در خانه و توجه بیشتر معلم به دانش آموز.

با توجه به مشکلات گفته شده متوجه شدم که این دانش آموز در روان خوانی مشکل دارد. از خواهرم بهناز دهقان که او نیز معلم است درخواست کردم تا در این مورد به من کمک کند و با یکدیگر سعی کنیم مشکل این

دانش آموز را برطرف کنیم. هدف ما از برطرف کردن این مشکل این است تا دانش آموز بتواند بهتر و روان تر بخواند و اعتماد به نفسش تقویت شود تا بهتر در جمع همسالانش قرار بگیرد. متون را به راحتی بخواند و در همه دروس مشارکت فعال داشته باشد.

۳- شواهد (۱) :

- **مشاهدات :** پس از حضور در کلاس و با توجه به مشاهدات متوجه مشکلاتی در تعدادی از دانش آموزان شدیم، یکی از این مشکلات روان خوانی است که تعدادی از دانش آموزان این مشکل را دارند. با مطالعه مقالات و سایت ها درباره اختلالات روان خوانی با ویژگی های این دانش آموزان آشنا شدیم و پس از آن پی بردیم که کدام یک از دانش آموزان کلاس دچار اختلال روان خوانی است.

یکی از دانش آموزانی که این مشکل را دارد، دختری با نام مستعار حدیث است. از همان ابتدای سال متوجه ضعف درسی او نسبت به سایر دانش آموزان شدیم. او در روان خوانی فارسی، ریاضی، انشا و ... مشکل دارد و خواندن متون را با مکث زیاد و گاهی اشتباه گفتن برخی کلمات و جا انداختن آنها انجام می دهد. همچنین او مشکلاتی مثل بد خطی، ضعف درسی (ریاضی و ...) و کمبود عزت نفس را نیز دارد. (با توجه به مطالعات این موارد از نشانه هایی است که دانش آموز دارای اختلال روان خوانی است).

- **مصاحبه با خانواده دانش آموز:** با والدین دانش آموز صحبت کردیم و برای انجام اقدام پژوهی همراه با فرزندشان رضایت دادند. طبق مشاهدات والدین، روان خوانی فرزندشان در خانه نیز ضعیف است و با کندی همراه می باشد. ایشان بیان کردند که حدیث از ابتدا در دروسش مقداری ضعف داشته ولی هر سال ضعف درسی او نسبت به سال گذشته بیشتر می شود و شاید یکی از دلایل این ضعف این باشد که او بیشتر وقت خودش را صرف بازی با دوستانش می کند و برای خواندن دروسش وقت زیادی نمی گذارد. ایشان گفتند به علت داشتن فرزند کوچک وقت کار کردن با حدیث را ندارند و نمی توانند به او در درس هایش کمک کنند و همچنین خواهر بزرگتر او که می خواهد به او کمک کند حدیث قبول نمی کند و از هیچکس کمک نمی گیرد. برای بهبود روان خوانی او ایشان گفتند به نظر من تکرار و مرور باعث بهبود او در امر روان خوانی می شود ولی حدیث وقتی را برای خواندن نمی گذارد.

- **مصاحبه با معلم سال گذشته:** دانش آموز سال گذشته در شهر دیگری زندگی و تحصیل می کرده است و امکان مصاحبه مستقیم با معلم پایه چهارم او نبود. در پرونده تحصیلی دانش آموز مشاهده کردیم که معلم پایه چهارم برای درس فارسی به روان خوانی ضعیف دانش آموز مورد تحقیق اشاره کرده است. همچنین به صورت تلفنی نیز با معلم تماس گرفتیم و ایشان موارد موجود در پرونده را تایید کردند.

- **مصاحبه با مدیر:** با پرسش سوال هایی از مدیر به این نتیجه رسیدیم که:

- ۱) دانش آموز دارای مشکل روان خوانی است و این مشکل روی سایر دروس او نیز تاثیر گذاشته است.
- ۲) هنگامی که متنی را میخواند برخی کلمات را کوتاه میکند.
- ۳) در کلماتی که شکل گفتاری آنها با نوشتاری تفاوت دارد اشتباه میکند.
- ۴) به علائم نگارشی بی توجه است.
- ۵) جملات را کند و بریده بریده و با مکث طولانی می خواند.
- ۶) برخی کلمات را جا می اندازد.
- ۷) برخی کلمات را اشتباه می خواند.
- ۸) جای حرکات کسره، فتحه و ضمه را عوض می کند یا گاهی اضافه میکند.
- ۹) گاهی جای حروف داخل کلمه را عوض میکند.

۴- تجزیه تحلیل اطلاعات (یافتن راه حل) :

چرا	عدم توجه و عدم مطالعه ی دانش آموز و عدم اعتماد به نفس در او سبب شده تا در روان خوانی ضعیف عمل کند و به مرور زمان این مشکل باعث ضعف در سایر دروس نیز شده است. برخی از مشکلات روان خوانی دانش آموز مربوط به پایه های اول می باشد ولی چون رفع نشده مشکل دانش آموز را بیشتر کرده است. هدف ما از انجام این اقدام پژوهی حل مشکل روان خوانی دانش آموز و بهبود بخشیدن آن می باشد.
چگونه	۱ و ۲. با شناسایی مشکل به کمک مدیر و گرفتن راهنمایی های لازم از ایشان و تحقیقات و مطالعه کتاب، مشارکت و هم فکری تصمیمات لازم را برای انجام فعالیت ها میگیریم. ۳. باحضور در مدرسه و صحبت در فضای مجازی با دانش آموز ارتباط برقرار کردیم و اقدامات خود را به صورت انجام فعالیت هایی در مدرسه و کلاس و تمرین هایی در خانه به کمک دانش آموز و والدین او انجام خواهیم داد.
چه کسی	۱. دانش آموز دختر یازده ساله، کلاس پنجم سال اول ابتدایی را در شهرستان بردسکن گذرانده است و کلاس پنجم به شهرستان گناباد و دبستان صمدی آمده است. ۲. مادر، خواهر و تمام کادر مدرسه رابطه صمیمانه و دوستانه با او دارند ۳. مادر بر روی او نفوذ بیشتری نسبت به سایر افراد دارد.

<p>۱. دانش آموز در روان خوانی گاهی اوقات برخی کلمات را کوتاه می کند و متن را به آرامی و کندی می خواند. همچنین در هنگام مطالعه به علائم نگارشی و مصوت ها توجهی ندارد و گاهی اوقات جای حروف یک کلمه را نیز عوض می کند و برخی کلمات را جا می اندازد.</p> <p>۲. مشکل روان خوانی یکی از مشکلاتی است که تعداد بسیاری از دانش آموزان درگیر آن هستند. به این علت حل این مشکل بسیار مهم می باشد چون تاثیر بسیار زیادی بر روی سایر دروس دانش آموز دارد و عدم رفع این مشکل سبب می شود تا به تدریج دانش آموز در تمامی دروس با مشکل مواجه شود. همچنین خواندن یکی از مهم ترین و ابتدایی ترین مهارت هایی است که دانش آموز با شروع آموزش رسمی آن را فرا می گیرد و از مهم ترین مهارت های پایه ای برای رشد توانایی های درونی کودک نیز می باشد.</p>	<p>چه چیزی</p>
<p>۱. مشکل روخوانی در دانش آموزان از همان روز های ابتدایی شروع سال تحصیلی بروز میکند و اگر معلم و والدین توجه نکنند ادامه دار می شود و در سال های بعد هم تشدید می شود.</p> <p>۲. در هنگام کلاس دانش آموز متن را به کندی می خواند و اشتباهاتی را نیز هنگام خواندن دارد همچنین با صحبت کردن با والدین دانش آموز متوجه شدم که دانش آموز در خانه نیز درس را به کندی می خواند.</p>	<p>چه موقع</p>
<p>۱. دانش آموز در استان خراسان رضوی شهرستان گناباد ساکن است</p> <p>۲. این دانش آموز در دبستان دولتی صمدی که دارای ۶ پایه است مشغول به تحصیل می باشد.</p> <p>۳. معلم پژوهنده و دانش آموز در مدرسه با یکدیگر ارتباط دارند.</p> <p>۴. طبق اطلاعات بدست آمده دانش آموز ما در ۱. کوتاه کردن برخی کلمات ۲. جا انداختن برخی کلمات ۳. بی توجهی به علائم نگارشی و ... به مشکل بر می خورد.</p>	<p>کجا</p>

پس از تجزیه و تحلیل اطلاعات موجود، به چندین راه حل رسیدیم. راه حل ها بایستی توانایی تشخیص را در دانش آموز بالا می برد و نیز کم رویی او را رفع می کرد.

۵- انتخاب راه حل و اعتبار بخشی :

راه حل های ممکن:

۱. به کودک یاد دهید که کتاب، تنها وسیله خواندن نیست، بلکه می توان از روزنامه، تابلوهای راهنمایی و تابلوهای مغازه نیز برای تمرین خواندن استفاده کرد.
۲. ممکن است دانش آموز در تشخیص فکر و ایده اصلی در بین سایر مواردی که در متن ذکر می شود، ناتوان باشد. در این موارد درمانگر متن را خوانده و وقتی به نکات اصلی متن می رسد آن را با مکث، صدای رساتر و حرکات نافذتر چهره ارائه می کند، سپس از دانش آموز می خواهد روش خواندن او را تقلید کند. پس از چند بار تکرار، دانش آموز موفق میشود که موارد اصلی و مهم را از موارد جزئی تمیز دهد.
۳. درمانگر متنی را انتخاب کرده و از دانش آموز می خواهد آن را بخواند، سپس چند مفهوم را نام می برد که یکی از آنها به پیام متن نزدیکتر است. آن گاه از دانش آموز سؤال می کند کدام مفهوم به متن نزدیکتر است. در صورتی که پاسخ صحیح بود، دوباره متن های دیگری انتخاب شده و همان تمرین انجام می گیرد. اگر پاسخ دانش آموز نادرست باشد، از وی خواسته می شود که متن را دوباره بخواند و به سؤال درمانگر پاسخ دهد.
۴. درمانگر چند کارت مقوایی تهیه کرده و روی هر کدام از آنها یک بند یا چند خط از داستان را می نویسد. سپس کارت ها را درهم کرده و از دانش آموز می خواهد آنها را به ترتیب وقوع داستان و به طور منظم کنار هم قرار دهد.
۵. اختصاص زمان هایی در کلاس جهت گفت و گوی شفاهی با بیان خاطرات، تعریف داستان ها و برنامه های تلویزیونی و کارتونی
۶. استفاده از مجلات رشد در جهت تقویت روخوانی شاگرد
۷. تصویر خوانی یا جمله سازی برای تصاویر
۸. استفاده از فیلم هایی که زیر نویس ساده ی فارسی دارند جهت بالا بردن سرعت عمل و سرعت انتقال در کودکان
۹. تمرین تندخوانی از طریق زمان سنجی خواندن متن و سعی در کسب رکوردهای جدید توسط دانش آموز مورد نظر
۱۰. از شاگرد خواسته شود اخبار یا قصه ای را از رادیو یا تلویزیون بشنود و خلاصه ی آن را در کلاس برای دوستانش تعریف کند.

۶- اجرای راه حل و نظارت :

من متوجه شدم حدیث در روخوانی مشکل دارد و همچون بقیه هم کلاسی هایش سریع و بدون مشکل نمیتواند بخواند. تصمیم گرفتیم برای حل مشکل حدیث با مدیر و خانواده حدیث صحبت کنیم. پس از صحبت و مشورت با مدیر قرار شد بر روی سرعت، درک و مفهوم و درست خوانی حدیث کار کنیم. بعد از آن با مطالعه کتاب های مختلف در زمینه نارسا خوانی با راهکار های مختلفی آشنا شدیم که از میان تمام آنها ۴ راهکار را انتخاب کردیم:

- یک متن را انتخاب کرده و از حدیث خواستیم آن را بخواند، سپس چند مفهوم را نام ببرد که یکی از آنها به پیام متن نزدیکتر است. آن گاه از دانش آموز سؤال کردیم کدام مفهوم به متن نزدیکتر است. در صورتی که پاسخ صحیح بود، دوباره متن های دیگری انتخاب شده و همان تمرین تکرار می شد. اگر پاسخ دانش آموز نادرست بود، از او می خواستیم که متن را دوباره بخواند و به سؤالات ما پاسخ دهد.
 - چند کارت مقوایی تهیه کرده و روی هر کدام از آنها یک بند یا چند خط از داستان را نوشتیم. سپس کارت ها را درهم کرده و از حدیث خواستیم آنها را به ترتیب وقوع داستان و به طور منظم کنار هم قرار دهد.
 - از فیلم هایی که زیر نویس ساده ی فارسی دارند جهت بالا بردن سرعت عمل استفاده کردیم.
 - چند نمونه متن کوتاه برای تمرین تند خوانی به حدیث دادیم مدت زمان خواندن او را ثبت می کردیم و تشویقش می کردیم تا رکورد خودش را بشکند و ارتقا دهد.
- با توجه به زمان کوتاهی که داشتیم فقط توانستیم ۴ جلسه با او کار کنیم. در تمام جلسات حداقل ۲ راه حل را با او کار کردیم. با توجه به مشاهدات ما، در هر جلسه نسبت به جلسه ی قبل سرعت خواندن و درست خوانی حدیث افزایش می یافت و برای درک و مفهوم نیز نسبت به قبل پیشرفت اندکی داشت.
- در نهایت با توجه به وقت کم ما در نهایت حدیث پیشرفت اندکی داشته است ولی برای رفع کامل مشکل او نیاز به تکرار و تمرین در زمان بسیار طولانی ای است تا بتوان با گذشت زمان و تکرار و تمرین مداوم مشکل او را بهبود بخشید.

۷- شواهد (۲) توصیف وضع مطلوب :

- **مشاهدات:** در روز اول تمرین، حدیث متونی را که به او دادیم با کندی خواند ولی در جلسات بعدی به سرعت خواندن او اضافه شد. در تمام جلسات یک مشکل را داشت که متاسفانه از کلاس اولش بود و در تمام این سالها رفع نشده بود و آن هم این بود که نمی توانست کسره را از ه تشخیص دهد و همه آنها را ه تلفظ می کرد. ولی در تمامی جلسات هر جلسه نسبت به جلسه ی قبل سرعت خواندن او دقت او در خواندن بیشتر می شد. برای درک و مفهوم هم به همین صورت بود. ابتدا در بیان درک و مفهوم یک جمله یا متن دچار مشکل بود و یا نمی

توانست جملات یک متن را مرتب کند ولی بعد از چند بار تمرین و تکرار در این زمینه هم توانست بهتر عمل کند.

- **مشاهدات مدیر:** حدیث جلوی مدیر که روخوانی های مشخص شده را خواند. یکی از دروس، درس فارسی بود که در ۴ جلسه با او تمرین شده بود سرعت خواندنش خوب بود و تعداد اشتباهاتش یکی بود با این که شعر سخت و طولانی بود، به نسبت شعر سختی آن خوب خواند. برای درک و مفهوم از او خواسته شد یک بیت شعر را معنی کند مصرع اول را توانست معنی کند ولی مصرع دوم را نتوانست چون درک درستی از خواندن صحیح آن نداشت. یک قسمت دیگر را خواستیم بخواند کند خواند و یک یا دو تا اشتباه داشت.

- **مصاحبه با معلم سال گذشته:** در طی گفتگوی تلفنی با معلم سال گذشته حدیث متوجه شدیم حدیث چون از سال اول ابتدایی مشکل داشته و این اختلال تمام مدت با او همراه بود است، در طی ۴ جلسه مشکلش حل نمی شود و می طلبد تا فردی ماهر از اول سال تحصیلی همراه او باشد و با او تکرار و تمرین کند، ولی ما پس از گذشت همین ۴ جلسه هم امیدوار شدیم چون توانستیم تغییراتی را، هر چند اندک، در خواندن او به وجود بیاوریم. همچنین توانستیم روش خواندن درست را نیز به او بیاموزیم. یکی از راهکارها این بود که حتما موقع خواندن انگشتش را روی خط بگذارد و با عجله نخواند تا به هدفش برسد. برای حل مشکل حدیث به گفته مدیر میتوان از کتاب خانم عصمت دانش و دکتر تبریزی هم بیشترین استفاده را برد تا تاثیر بهتر و بیشتری بگذاریم.

- **مصاحبه با مادر حدیث:** در ابتدای کار مادر حدیث می گفت که حدیث درس نمیخواند و مطالعه کافی ندارد و بیشتر زمانش دنبال بازیگوشی و بازی است. پس از دوره آموزشی، مادر حدیث بیان رد که طی جلساتی که ما با او کار میکردیم حدیث در منزل فعال تر شده بوده و در خانه با صدای بلند داستان میخوانده است. ویس ها را گوش میکرده و فیلم ها را نگاه میکرده است. برای پیشرفت کارش درس ها را چندین بار برای خانواده اش میخوانده و تکرار میکرده است.

۸- ارزیابی نهایی و اعتبار سنجی :

همان طور که انتظار میرفت، پس از دوره آموزشی که برای حدیث گذاشتیم روند بهبودی در حال پیشرفت بود. کلمات به چشمش آشناتر شده بودند و کمرویی او نسبتا کمتر شده بود. در مشاهدات تبریزی (۱۳۹۹) نیز دیدیم که اختلالات رفتاری دانش آموزان با تمرین های صحیح قابل اصلاح اند. سراج و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی که بر روی ۴۰۲ دانش آموز انجام داده بودند توانستند با استفاده از تمرین های نویسه ای، مهارت تند خوانی فارسی را در دانش آموزان تقویت کنند. آدامز (۱۹۹۰) نیز توانست ثابت کند که تمرین هایی که باعث می شوند شکل کلمه در ذهن دانش آموز باقی بماند، باعث افزایش سرعت خواندن دانش آموز می شوند.

۹- نتیجه گیری و پیشنهادات :

اختلال در خواندن مشکل متداولی است که در کودکان ابتدایی وجود دارد. دانش آموزان خود از این مشکل رنج میبرند و نمیتوانند سر منشا آن را بیابند در حالی که میدانند به اندازه دوستانشان باهوش هستند. این باعث کاهش انگیزه و کاهش اعتماد به نفس در آنان می شود و ضعف در سایر دروس را نیز در پی دارد. درک روش بهتر خواندن می تواند ما را به راهی برای رفع این مشکل هدایت کند.

شناسایی هر چه زودتر این اختلال و علل به وجود آورنده آن به خصوص در سنین پایین تر، کمک بسیاری به رشد و پیشرفت دانش آموز خواهد کرد و باعث می شود به مهارت خواندن در حد پایه تحصیلی خود دست پیدا کنند.

در این اقدام پژوهی برای حل مشکل روان خوانی دانش آموز پایه پنجم، پس از مشاهده و مصاحبه، انجام تحقیقات و مطالعه کتب، ۴ راه حل برای بهبود مشکل انتخاب کردیم. با انجام راهکارهایی چون تمرین روخوانی داستان های مختلف، تمرین روخوانی داستانی مشخص با سرعت بیشتر در هر جلسه، درک مفهوم متن، درک ترتیب وقایع در متن، چشم خوانی سریع زیرنویس و... سعی در بهبود روان خوانی دانش آموز داشتیم که به این اهداف نائل آمدیم. اگرچه معتقدیم که زمان تمرین بیشتری برای رسیدن به نتیجه مطلوب نیاز است. به همکاران پیشنهاد می کنیم موارد مشابه را در بازه زمانی طولانی تر نیز بررسی کنند و نتایج را ببینند.

تحلیل و ارزیابی اقدامات و راه حل های مورد استفاده، مشاهده روند خوانش دانش آموز و همچنین مصاحبه با مدیر و والدین دانش آموز گویای اثر بخشی آنها میباشد. اقدامات انجام شده باعث ایجاد علاقه و انگیزه نسبت به خواندن، افزایش دقت و تمرکز، افزایش سرعت خوانش، کاهش اشتباهات و بهبود مهارت روان خوانی در دانش آموز شده است.

در اینگونه اقدامات برای حل مشکل دانش آموزان، همکاری معلم، مدیر، والدین دانش آموز و خود دانش آموز با اقدام پژوهی بسیار مهم و حائز اهمیت است و بدون رضایت و همکاری آنان نمیتوان اقدامی صورت داد. انگیزه دانش آموز برای بهبود مشکل، امری اساسی در روند پیشرفت او میباشد و خوشبختانه در روند کار رضایت و میل به بهبود اختلال وجود داشت و دانش آموز مشتاقانه با اقدام پژوهان همکاری کرد.

محدودیتی که در این حین وجود داشت محدودیت زمانی بود و تعداد جلسات کمی در اختیار اقدام پژوهان بود. با در نظر گرفتن این نکته که به سایر دروس مدرسه دانش آموز لطمه ای وارد نشود در ساعات خاصی راهکارها اجرایی شدند، با این وجود نتایج رضایت بخشی به دست آمد و شاهد پیشرفت خوبی در همین چند جلسه بودیم. با انجام این اقدام پژوهی تجربه های خوبی کسب کردیم و مهارت هایی در رابطه با آموزش به دانش آموز و حل مشکلات درسی آموختیم.

منابع :

اسماعیلی، س.، و متقی زاده، ع. (۱۳۹۶). بررسی تأثیر مهارتهای تفکر نقادانه بر مهارتهای درک مطلب متون ادبی دانشجویان رشته زبان و ادبیات عربی در ایران. جستارهای زبانی، ۲، ۱۰۱-۱۲۵.

اکبری شلدره، ف. و نجفی پازوکی، م. (۱۳۹۷). فارسی پنجم دبستان. تهران: وزارت آموزش و پرورش، سازمان پژوهش و برنامه ریزی. دفتر برنامه ریزی و تألیف کتابهای درسی.

زندى، ب. (۱۳۸۶). روش تدریس زبان فارسی در دوره دبستان. تهران: سمت.

متقی زاده، ع.، پروینی، خ. و موسوی، س. ر. (۱۳۹۷). ارزیابی مهارت خواندن دانشجویان. کارشناسی رشته زبان و ادبیات عربی. جستارهای زبانی، ۳، ۲۷۳-۲۹۶.

Adams, M. J. (1990). Beginning to read: Thinking and learning about print. Cambridge: The MIT Press

Seraj F, Rovshan B, Najafiyani A, Yousefirad F (1400). Study of Orthography Depth Effect of Farsi Text Books on the Ability of Students' Reading Fluency in Primary Schools. LRR 2022; 12 (6) :33-60

پیوست ها :

تصویر ۱. سنجش توانایی دانش آموز پیش از اجرای راهکارها

دوین کنفرانس ملی مطالعات خانواده و مدرسه

تصویر ۲. کار در منزل